

KVK 201 TAŞ MALZEME BİLDİSİ VE
BOZULMALARI
DERS 3

DOÇ. DR. CENGİZ ÇETİN

KAYAÇ TÜRLERİ VE TEMEL ÖZELLİKLERİ

1.2. TORTUL (SEDİMENTAL) KAYAÇLAR

- Tortul kayaçlar, 1. derste kayaçların oluşumu anlatırken bahsettiğimiz dış güçlerin etkisiyle parçalanan kayaçlardan kopan farklı boyutlardaki parçaların su, dalga, buzul ve rüzgarların etkisi ile deniz, göl, akarsular, kanal ve yeryüzünün çevresine göre daha çukur olan bölümlerine taşınarak burada birikmesi ile oluşur. Söz konusu materyallerin bu şekilde toplanarak birikmesi olayına tortullaşma diğer adı ile sedimentasyon denir. Tortulların üst üste birikmesi olayına ise tabakalaşma ya da stratifikasyon adı verilir. Tortullaşma yerküreye paralel tabakalar oluşturacak biçimde gerçekleşir. Ancak zaman içerisinde litosferde meydana gelen tektonik hareketler sonucunda birikim yatakları deformasyona uğrar ve tabakaların yatay pozisyonları bozulur. Sonuçta başlangıçta yatay konumda olan bir tabaka, dikey, eğimli ya da kıvrımlı bir yüzey haline gelebilir.

Tabakalanmış tortul kayaçlar, Erzurum-Tortum Gölü: (C. Çetin)

Tortul kayaçların oluşum aşamaları şöyle sıralanabilir

- 1. Ayrışma, parçalanma
- 2. Taşınma
- 3. Tortullaşma (çökeltme) ve birikme (depolanma)
  - a) Sulu ortamlarda
  - b) Susuz ortamlarda
- 4. Taşlaşma

1.2.A. KLASTİK TORTUL KAYAÇLAR

- Konglomera
- Puding
- Breş
- Kumtaşı

1.2.B. KİMYASAL TORTUL KAYAÇLAR

- Traverten
- Sarkıt ve Dikitler
- Kireçtaşı
- Sileks
- Jips

1.2.C. ORGANİK TORTUL KAYAÇLAR

- Organik tortul kayaçlar canlı organizmaların iskelet, kabuk ve benzeri parçalarının, mercan ve alglerin okyanuslarda veya sığ deniz ve göllerde çökelerek bir araya gelmesinden oluşur. Kimyasal içeriğine göre silisli, karbonatlı ve karbonlu olmak üzere üç farklı türü vardır.

KAYNAKÇA

- Campagna 2008 Campagna, M., Stone Sampler, New York-London.
- Chacon 1999 Chacon, M. A., Architectural Stone: Fabrication, Installation, and Selection, New York.
- Cotta 2008 Cotta, R., "Granite", Materials & Skills of Historic Building Conservation, Oxford, 30-45.
- Fardon 2007 Fardon, J., The Practical Encyclopedia of Rocks and Minerals, Lorenz Books, London.
- Güngör - Angı – Yüzer 2008 Güngör, Y.-Angı, S.-Yüzer, E., Doğal Taş Deyince, GERİNTAŞ, İstanbul
- İzbrak 1961 İzbrak, R., Coğrafyacılar İçin Pratik Olarak Taşları Tanıma Bilgisi, Doğu Ltd. Şirketi matbaası, Ankara
- McLaughlin 2008 McLaughlin, D., "Oolitic Limestone", Materials & Skills of Historic Building Conservation, Oxford, 7-19.
- Price 2007 Price, M. T., The Sourcebook of Decorative Stone: An Illustrated Identification Guide, Newyork.
- Sayar – Erguvanlı 1955 Türkiye Mermerleri ve İnşaat Taşları, Kutulmuş Matbaası, İstanbul.
- Shadmon, 1996 Shadmon, A., Stone: An Introduction, London.
- Sür - Sür - Yiğitbaşıoğlu 2009 Sür, A. - Sür, Ö. - Yiğitbaşıoğlu, H., Mineraller ve Kayaçlar, Bilim Yayınları, Ankara.
- Williams 2008 Williams, I., "Sandstone", Materials & Skills of Historic Building Conservation, Oxford, 20-29.